

tet kulturnoga života Samobora. Kontinuitet pretpostavlja iz prikazane dimenzije kulture u monografiji Milana Langa kroz formalne i neformalne aktivnosti (zabave, svetkovine, gradska društva i tako dalje). Na osnovi razvoja kulturne politike i urbanizma prikazane su aktivnosti i akteri kulturnoga života s ciljem pregleda aktualnoga stanja i doprinosna planskome razvoju kulturnoga sektora grada. Dorotić zaključno daje preporuke o izradi dugoročne i planske razvojne strategije kulturnoga sektora putem veće dostupnosti adekvatnih gradskih prostora za kulturne aktivnosti, otvaranjem formalnoga kanala komunikacije, podrške organizacijama civilnoga sektora te nagrađivanjem zaslužnih pojedinaca na području kulture.

Zbornik putem radova prikazuje niz interdisciplinarnih pristupa za proučavanje manje urbane zajednice od početka 20. stoljeća do danas. Kako su radovi zbornika pokazali, monografija Milana Langa štivo je koje sadrži bogate sociološke, etnološke, antropološke i ekonomske podatke za povijesna istraživanja Samobora i okolice. Zbornik stoga nudi komparativnu analizu dobivenih podataka s Langovim zaključcima. Cilj istraživanja bio je dobiti pregled struktura dugoga trajanja, a uspješnost istraživanja potvrđuje se raznim dobivenim rezultatima, poput prepoznavanja kontinuiteta kulture, promjene demografskih prilika, modernizacije, promjene kulturnoga i socijalnoga identiteta te u transformacijama unutar obrazaca vjerovanja i tradicijske kulture.

Paula Vuković

Historijski zbornik, godina LXIX, broj 1 (2016), 1-273 stranica; Historijski zbornik, godina LXIX, broj 2 (2016), 275-624 stranica

Historijski zbornik časopis je Društva za hrvatsku povjesnicu, koji izlazi neprekidno od 1948. godine, a od 2008. godine časopis izlazi u dva broja godišnje. Tako je i za 2016. godinu časopis objavljen u dva broja. Prvi broj 69. sveska sadrži ukupno devet znanstvenih članaka, izvješće o dodjeli nagrada na području historiografije kao i ocjene i prikaze knjiga i novih studija s područja historiografije.

Tri članka odnose se na razdoblje "dugoga" 19. stoljeća. Josip Celić u prvome članku, *Pregled gospodarske strukture u gradu Zadru po službenim evidencijama od 1806. do 1814.* (1-32), prikazuje gospodarsku strukturu pregledom službenih dužnosti i zanimanja po granama u raznovrsnim službenim evidencijama iz fondova Državnoga arhiva u Zadru. Ovaj rad daje izvrstan uvid u dinamičan život tadašnjega glavnog grada pokrajine Dalmacije i svjedoči o turbulentnosti koju je francuska uprava donijela u Zadar i okolicu.

Filip Tomić i Mario Strecha u članku *Zagreb raste. Prilog poznavanju populacijskog razvoja Zagreba u drugoj polovici 19. stoljeća u komparativnoj perspektivi* (33-70) bave se analizom porasta stanovništva grada Zagreba u razdoblju od 1867. do 1910. godine. Autori su rezultate za grad Zagreb usporedili s rastom stanovništva drugih gradova Habsburške Monarhije dajući nam uvid u odnos hrvatskih zemalja prema ostalim habsburškim zemljama, što se tiče prirasta stanovništva.

Treći članak s temom "dugoga" 19. stoljeća jest *The Ottoman Tradition as the Model of the Culture of Power in the Balkans in the 19th -20th c.* (71-90) – jedan od dva članka stranih autora objavljenih u ovome broju časopisa. Autor Mirosław Dymarski bavi se proučavanjem novoga modela vlasti koji se pojavljuje na teritoriju novih država, a koje su bile pod osmanskom upravom na Bal-

kanu. Karakteristika toga modela vlasti jest osmanska tradicija, čime je nastao nov, hibridan model uprave. U svrhu detaljnijega istraživanja Dymarski se fokusirao na tri države: Srbiju, Bugarsku i Grčku.

Naida Michal Brandl svojim člankom *Židovska topografija Zagreba* kojeg više nema (91-103) označava početak projekta dokumentiranja stanja židovske imovine u Zagrebu od 1945. do 1948. godine. Autorica je ujedno predstavila i cilj projekta, a to je mapiranje židovske materijalne kulturne baštine kako bi se nakon toga moglo raditi na rekonstrukciji nematerijalne baštine.

Drugi članak stranoga autora jest onaj Milana Sovilja pod naslovom *Čehoslovački pogledi na izgradnju jugoslovenskog socijalizma i omladinske radne akcije 1945.-1948. godine* (105-120) Na temelju dokumenata, memoara i tiskovina autor analizira stajališta javnosti prema razvoju "jugoslovenskog" socijalizma. Također, osvrnuo se i na radne akcije čehoslovačke omladine, koja je organizirano dolazila u pomoć Jugoslaviji.

Poviješću sporta u Hrvatskoj od 1945. do 1960-ih godina bavi se Igor Stanić u članku *Sport za svakoga. Sportske aktivnosti radničke klase u Hrvatskoj od 1945. do početka 1960-ih* (121-139), u kojemu se osvrnuo i na ulogu sporta u izgradnji novoga društva. Članak doprinosi istraživanju društvene povijesti radničke klase u razdoblju socijalističke Hrvatske.

Davor Kovačić u članku *Jugoslavenski nogomet od završetka Drugog svjetskog rata do kraja 1950.-ih – romantičan početak dekadencije* (141-163), na temelju arhivskih izvora, tiska i prisjećanja suvremenika, prikazuje razvoj nogometa koji je kao sport imao važnu društvenu ulogu tadašnjega društva. Članak prati razvoj nogometa od početnoga romantičnog doživljaja i nogometnih "asova" do problema koji su se upleli u sport, poput namještanja utakmica i slično.

Darjan Godić i Domagoj Knežević u članku *Vojni manevar „Sloboda 71“*. Prilog istraživanju (165-187), na osnovi dokumenata

ta i svjedočenja tadašnjih političkih prvaka, razmatraju organizaciju, tijek te posljedice i poruku koji je taj manevar trebao prenijeti eventualnim neprijateljima ili neistomišljenicima jugoslavenske vlasti.

Posljednji članak *Autobiografije i memoari u hrvatskoj povijesnoj povijesti* (189-212) autora Stipice Grgića bavi se problematikom autobiografske i memoarske građe kao povijesnih izvora uzimajući u obzir njihovu subjektivnu perspektivu promatranja prošlih događaja i procesa, u kojima su sudjelovali autori te građe.

Na kraju rubrike Članci nalazi se izvješće o dodjeli nagrada na području historiografije za hrvatsku povjesnicu za 2015. godinu (213-218), dočim je u rubrici *Ocjene i prikazi* (221-273) objavljeno je šesnaest prikaza.

Drugi broj *Historijskog zbornika* sadrži sedamnaest znanstvenih članaka. Od toga broja njih deset posvećeno je akademiku Žarku Dadiću, povjesničaru znanosti, u čiju je čast održan i kolokvij povodom njegova 85. rođendana u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Nakon rubrike *Ocjene i prikazi*, dolaze izvješća sa znanstvenih i stručnih skupova u Hrvatskoj, ali i inozemstvu. Nakon toga, jednoj od najvažnijih povjesničarki njemačkoga govornog područja, Brigitte Hamann, posvećena je rubrika *In memoriam*.

Plemićki gradovi i burgovi u srednjemu vijeku bili su važna središta političkoga i društvenoga života te su kao takvi važan dio kulturne baštine. Nenad Milčić i Krešimir Regan u članku *Dvije zanemarene zagorske utvrde* (275-292) na temelju arhivskih izvora i rezultata terenskih istraživanja prikazuju ostatke nekadašnjih plemićkih gradova - Kapele kraj Varaždinskih Toplica i Štajngrada pokraj Donjega Jesenja u Hrvatskome zagorju.

Branimir Brgles u članku *Model obrade protostatističkih vrela na primjeru analize najstarijih registara desetinskog kotara Glavnice* (293-333) bavi se proučavanjem i analizom registara crkvene desetine u kontekstu kasno-srednjovjekovne i ranonovovjekovne povijesti

područja kotara Glavnice, današnji zapadni i sjeverozapadni dio Zagrebačke županije.

Područje hrvatskih zemalja u 19. stoljeću bilo je zahvaćeno mnogim društvenim i političkim promjenama. Razvojem kulturne politike u Banskoj Hrvatskoj u to doba bavi se članak *Kulturna politika u Banskoj Hrvatskoj 19. stoljeća* (335-370) autorice Iskre Iveljić.

U ovome broju zbornika objavljen je i jedan članak na engleskome jeziku i to onaj autorice Marianne Nagy pod naslovom *Women in the economy of Croatia and Hungary from a European perspective at the turn of the 19th and 20th centuries* (371-384). Autorica se bavi strukturom zaposlenosti žena u Hrvatskoj unutar Austro-Ugarske Monarhije u vremenskome razdoblju od 1880. do 1910. godine te problematikom povezanosti modernizacije i zaposlenosti žena u sklopu industrijalizacije zemalja.

Tomasz Pudłocki u članku *Franciszek Tomaszewski i njegovo putovanje po hrvatskim krajevima* (385-410) predstavlja život i djelatnost poljskoga profesora Tomaszewskog u prvome dijelu rada, a u drugome dijelu donosi izvorni tekst putopisa i bilježaka profesorova putovanja istočnom jadranskom obalom 1909. godine na poljskome jeziku. Autor je analizirao te zabilježke i spise, koji do sada nisu bili dostupni u historiografiji i nisu korišteni za istraživanja.

Vladimir Geiger u članku *O provođenju odluke Ministarstva unutarnjih poslova DF Jugoslavije od 18. svibnja 1945. o uklanjanju vojnih grobalja i grobova „okupatora“ i „narodnih neprijatelja“ u Vojvodini nakon Drugog svjetskog rata* (411-428) govori, uzimajući građu iz sačuvanih dokumenata kao i sjećanja suvremenika, o obračunavanju komunističkih vlasti s „neprijateljima“ koji su tada prijetili novoj vlasti, uspostavljenoj nakon Drugoga svjetskog rata.

Članak *Nepokoreni povjesničari Henryk Wereszycki (1898-1990) i Wacław Felczak (1916-1993)* (429-436) autorice Elżbiety Orman preveo je Damir Agičić. Autorica se u radu bavi prikazom života spomenute dvoji-

ce profesora te njihovom ulogom u očuvanju i obrani poljskoga nacionalnog kontinuiteta tijekom 20. stoljeća.

Povodom 85. rođendana akademika Žarka Dadića u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu 30. listopada 2015. održan je kolokvij s izlaganjima posvećen samome akademiku i njegovu radu kao najvećemu hrvatskom povjesničaru prirodnih znanosti druge polovice 20. stoljeća i početka 21. stoljeća. Izlaganja s kolokvija za *Historijski zbornik* pripremili su Željko Dugac i Damir Agičić te su izložena u novoj rubrici.

Prvi prilog napisala je Zrinka Blažević pod naslovom *Prema povijesti znanja – suvremeni istraživački trendovi i perspektive u povijesti znanosti* (441-453). Autorica se pozabavila samom definicijom povijesti znanosti te preispituje dosege suvremene povijesne znanosti kao i ciljeve ove discipline unutar historiografije.

Vedran Duančić u članku *Obrisi znanstvene mreže u nastajanju: kanali komunikacije kao integrativni čimbenik geografije u međuratnoj Jugoslaviji* (455-470) razmatra koji su to čimbenici omogućili, ali i spriječili povezivanje geografije kao jedinstvene grane znanosti u međuratnoj Jugoslaviji. Polazište za rad jest djelo akademika Dadića *Egzaktne znanosti u Hrvatskoj u ozračju politike i ideologije (1900.-1960.)*, iz kojega je autor uzeo primjer na kojemu je napravio razmatranje.

Ulogu akademika Dadića u okviru djelatnosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti od njegova osnutka do danas prikazala je Marijana Borić u svome članku *Uloga akademika Žarka Dadića u razvitku Zavoda za povijest i filozofiju znanosti te njegova istraživanja hrvatske znanstvene baštine* (471-484).

Bojan Marotti u članku *Povijest filozofije i povijest znanosti u istraživanjima akademika Žarka Dadića* (485-490) izdvaja neke od radova akademika Dadića kojima želi premostiti jaz između filozofije i prirodoslovlja, koji se produbio tijekom 20. stoljeća te je vidljiva akademikova želja da se povijest znanosti i povijest filozofije usklade.

Luka Boršić i Ivana Skuhala Karasman daju pregled suradnje Žarka Dadića s Institutom za filozofiju u Zagrebu gdje je on objavljivao svoje tekstove u časopisima koje Institut izdaje u članku *Suradnja akademika Žarka Dadića s Institutom za filozofiju i njegovu časopisu Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* (491-502).

Od mnogih tema kojima se bavio Žarko Dadić našla se i povijest zdravstva i medicine. Željko Dugac u članku *Povijest medicine i zdravstva u istraživanjima akademika Žarka Dadića* (503-508) ističe Dadićev doprinos pregledu razvoja medicinskih ideja i djelovanju važnijih liječnika u Hrvatskoj dokazujući time uklapanje hrvatskih zemalja u europski znanstveni krug od samih početaka.

Akademik Dadić davao je i poticaje za istraživanje bosansko-hercegovačke kulture posebno potičući na to svoje studente kao njihov mentor. Također, davao je poticaj razvijanju svijesti o razumijevanju međusobne interakcije znanosti, povijesti i filozofije

znanosti, ne samo u znanstvenome pogledu, nego i u onome društvenom. Osim pomaganja studentima pri odabiru tih istraživačkih tema i sam akademik Dadić istaknuo se u proučavanju islamskih rukopisnih tekstova. O svemu ovome pisala je Zalkida Hadžibegović u članku *Poticaj akademika Žarka Dadića istraživanju rukopisnih tekstova, posebno u Bosni i Hercegovini* (509-517). Dragan Roša i Marijana Borić u članku *Doprinosi akademika Žarka Dadića na području astronomije* (519-524) prikazali su akademikov rad na području povijesti astronomije. Na kraju ove rubrike Goran Ivanišević donosi bibliografiju radova akademika Dadića u razdoblju od 1947. do 2015. godine (525-550), nakon čega su Marijana Borić i Željko Dugac napisali prikaz Dadićeve knjige pod naslovom *Povijest znanosti i prirodne filozofije u Hrvata (s osobitim obzirom na egzaktne znanosti)*, koja je izdana u Zagrebu 2015. godine (551-554). Sljedeća rubrika zbornika jest *Ocjene i prikazi* (557-591), u kojoj je napisano dvanaest priloga.

David Cesar